

За даними порталу Open budget, в Україні налічується 13 561 головних розпорядників бюджетних коштів, з яких 97 – на рівні державного бюджету та 13 464 – на рівні місцевих бюджетів [3]. Отже, навіть з урахуванням ризико-орієнтованого підходу, кількість фінансових аудитів, що проводиться Рахунковою палатою, не можна вважати задовільною. Нескладно порахувати, що проводячи від 2 до 6 фінансових аудитів на рік, Рахункова палата навряд чи забезпечить аудит фінансової та бюджетної звітності кожного з 97 головних розпорядників бюджетних коштів на рівні державного бюджету хоча б один раз на 10 років.

Утім головним недоліком є відсутність практики проведення фінансового аудиту консолідованої фінансової та бюджетної звітності Кабінету Міністрів України. Варто зауважити, що за вимогами статті 62 Бюджетного Кодексу України Рахункова палата готує та подає до Верховної Ради України висновки про виконання закону про Державний бюджет України на підставі аналізу річного звіту Кабінету Міністрів України про виконання закону про Державний бюджет України [4]. За вимогами статті 58, зазначений звіт включає фінансову та бюджетну звітність. При цьому фінансова звітність складається згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а бюджетна – відображає стан виконання бюджету та містить інформацію в розрізі бюджетної класифікації [4]. Водночас на аналіз цієї звітності Рахунковій палаті відводиться лише два тижні, що унеможлиблює реальне проведення фінансового аудиту відповідно до вимог міжнародних стандартів. Вважаємо, що така ситуація обмежує Рахункову палату, яка вимушена давати оцінку ефективності управління коштами державного бюджету, пропозиції щодо усунення виявлення порушень та вдосконалення бюджетного процесу в занадто стислий термін, що зменшує цінність такого звіту для суспільства.

Підтримуючи ідею запровадження фінансових аудитів у практику Рахункової палати, спираючись на кращий зарубіжний досвід, вважаємо доцільними такі подальші кроки: визначити місце і роль фінансових аудитів у діяльності Рахункової палати, закріпивши відповідні підходи у Регламенті Рахункової палати; запровадити прозорий механізм відбору суб'єктів, що підлягають фінансовому аудиту, для їх включення до стратегічного та оперативного планів роботи палати; розробити методичне керівництво з питань проведення аудиту фінансової та бюджетної звітності розпорядників бюджетних коштів (зокрема, консолідованої звітності) за вимогами стандартів INTOSAI; провести навчання фахівців Рахункової палати щодо здійснення фінансових аудитів за міжнародними стандартами аудиту; забезпечити проведення щорічного фінансового аудиту консолідованої звітності про виконання Державного бюджету України на постійній основі.

Останніми роками спостерігається тенденція до збільшення кількості аудитів ефективності, що проводяться Рахунковою палатою, проте жоден з них не буде мати значної цінності для суспільства, якщо не пересвідчитися у достовірності інформації щодо операцій та подій, яка є джерелом даних для аудитів ефективності, що є завданням фінансового аудиту.

Література

1. *Про Рахункову палату* : Закон України № 576-VIII від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 05.05.2021).
2. *Рахункова палата України* : звіти. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports> (дата звернення: 05.05.2021).
3. *Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів / Open budget* : сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/spending-agencies/graphic> (дата звернення: 06.05.2021).
4. *Бюджетний кодекс України* : Закон, Кодекс № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 06.05.2021).

УДК 657.633

Старенька Ольга Миколаївна

*к. е. н., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

СУТНІСТЬ ВНУТРІШНІХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ

JEL classification: M400; M420

Стан розвитку підприємницької діяльності в Україні характеризується високим рівнем

невизначеності, залежністю від сукупності зовнішніх та внутрішніх факторів діяльності підприємств, а також посиленням впливу ризиків на ефективну діяльність підприємства. Це пов'язано з нестабільністю економічного і політичного розвитку, різноманітними кризовими явищами, відсутністю чіткої законодавчої бази та частими змінами в ній, використанням зношеного устаткування та застарілих технологій та ін. За таких обставин підвищується значення управління ризиками та вміння оцінювати ступінь їх впливу.

Наукові дослідження у сфері контролю ризиків господарської діяльності підприємства проводилися багатьма вченими. Більшість з них розглядали питання, що стосуються контролю господарських операцій, які пов'язані з певним видом ризику чи окремими методами управління ним.

Окремі питання щодо визначення сутності ризику висвітлено в працях таких науковців, як В. В. Вітлінський, І. В. Гончаров, А. П. Дука, І. Ю. Івченко, В. Г. Лопатовський, К. Д. Семенова, К. І. Тарасова, О. Л. Устенко та ін. В існуючій науковій літературі недостатньо досліджень, що пов'язані з комплексним процесом управління ризиками, застосування яких, як показує існуюча практика діяльності підприємств, дає найбільш оптимальні результати.

Одним із шляхів удосконалення діяльності контролюючих органів на підприємстві є аналіз і оцінка ризиків, що вимагає розробки конкретних пропозицій щодо управління ними. Але, незважаючи на досить велику кількість наукових праць з проблем ризику, на сьогоднішній день немає однозначного розуміння сутності ризику. Це пояснюється багатоаспектністю даного явища, яке майже повністю ігнорується нашим господарським законодавством у реальній економічній практиці та управлінській діяльності.

Отже, очевидно є потреба у ґрунтовному дослідженні сутності ризику, причин його виникнення, а також інструментарію, що дозволить оперативно реагувати та приймати своєчасні рішення при здійсненні господарської діяльності за конкретними господарськими процесами.

Наразі відсутня єдина думка щодо визначення ризику. Дослідження різних поглядів на сутність ризику та його впливу на діяльність підприємства, дають змогу зробити висновок про те, що думки вчених генерувалися у різних підходах до його тлумачення та розвивалися переважно у напрямі деталізації окремих видів ризиків. Велика кількість видів ризиків зумовила появу різних їх тлумачень.

Так, ризик трактують як імовірність недосягнення бажаного результату діяльності [1]; дію (діяння, вчинок), що здійснюється в умовах вибору в надії на сприятливий результат, коли у разі невдачі існує небезпека опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору [2]; об'єктивно-суб'єктивну категорію, яка внаслідок впливу множини факторів характеризує багатоваріантність результатів діяльності суб'єкта господарювання або його бездіяльності, причому, коли існує невпевненість у досягненні будь-якого конкретного варіанту [3].

Оцінка ризиків – це визначення ступеня ризиків суб'єктами внутрішнього контролю за критеріями ймовірності виникнення ризиків та їх впливу на спроможність суб'єктів внутрішнього контролю виконувати завдання та функції для досягнення ними мети [4]. Оцінка ризику формує підстави для визначення того, як ризики будуть управлятися.

Ризики в системі оперативного контролю виникають у зв'язку з тим, що надається недостовірна, неповна інформація про контрольований об'єкт. Це впливає на величину ризику. Отже, ризик у системі оперативного контролю можна визначити як можливість настання події, що може мати вплив на досягнення цілі, ймовірність формування неправильної інформації для керівників про результати перевірки. Ризики оперативного контролю можна поділити на внутрішні та зовнішні. До складу внутрішніх ризиків, що пов'язані з впливом чинників, які обумовлені процесом управління, нами було віднесено наступні ризики та визначено їх сутність:

– Ризик невідповідності організаційної структури промислового підприємства розмірам і складності господарських процесів (удосконалення (ускладнення, розширення) господарських процесів на підприємстві при незмінній організаційній структурі сприятиме гальмуванню розвитку управління).

– Ризик неправильного розподілу повноважень (делегування повноважень з реалізації контрольних процедур на місцях не дасть змоги керівництву забезпечити дієвий контроль в центрах формування витрат за своєчасним виявленням помилок та формувати оперативну інформацію про відхилення).

– Ризик недостовірності даних обліку та недотримання графіків складання внутрішньої оперативної звітності (відсутність чіткої організації системи обліку та оперативної звітності при реалізації господарських процесів є джерелом недостовірної інформації).

– Ризик невідповідності рівня професійних навичок працівників, що здійснюють контрольні

функції (якість контролю залежить від компетентності та професіоналізму управлінського персоналу та спеціалістів, що відповідають за реалізацію контрольних процедур; уміння організувати накопичення інформації про поточні результати функціонування господарських процесів для виявлення відхилень та ухвалення управлінських рішень).

– Ризик неправильного вибору засобів та часу проведення контрольних процедур (результат перевірок залежить від методики, що використовується, та часу проведення контрольних заходів).

– Ризик невиявлення помилок на підконтрольному об'єкті (правильне виконання контрольних процедур перевірки та використання достовірної інформації не дозволять виявити наявні помилки та відхилення через наявність суб'єктивних та об'єктивних факторів).

Важливим при здійсненні контрольної діяльності на підприємстві є можливість передбачати та правильно оцінювати ризики. Система оперативного контролю має бути зорієнтована на виявлення та оцінку внутрішніх ризиків та чинників, що їх визначають, тому що можливість їх контролювати вища ніж зовнішніх.

Досягнення поставлених цілей існування та розвитку будь-якого підприємства пов'язане з ефективним здійсненням процесу управління ризиками. Чим ефективніше він здійснюється, тим підприємство стає більш стійкішим та краще витримує внутрішні та зовнішні виклики. Розробка та впровадження ефективної системи управління ризиками дасть змогу господарюючому суб'єкту стабільно функціонувати на ринку, здобувати конкурентні переваги, незважаючи на значні впливи політичних, економічних та соціальних чинників.

Література

1. Гончаров І. В. *Ризик та прийняття управлінських рішень* : навч. посіб. Харків : НТУ ХПІ, 2002. 160 с.
2. Івченко І. Ю. *Економічні ризики* : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 304 с.
3. Лопатовський В. Г. *Управління ризиками підприємств за умов нестабільного зовнішнього середовища* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Київ, 2008. 21 с.
4. Кривов'язюк І. В., Смерічевський С. Ф., Кулик Ю. М. *Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств* : монографія. Київ : ВД «Кондор», 2018. 200 с. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/33937> (дата звернення: 16.04.2021).

УДК 658.114.5

Цебель Руслан Людвікович

*к. е. н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Хмельницький національний університет (Україна)*

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ

JEL classification: M410

Розвиток бухгалтерського обліку як науки обумовлює необхідність розвитку її методології та вимагає додаткових досліджень теоретичних та практичних аспектів інвентаризації.

Інформація, отримана в результаті інвентаризаційної процедури має бути корисною для прийняття адекватних управлінських рішень, тобто бути релевантною. Хендриксен Є. С. під релевантністю облікової інформації розуміє певну бажану характеристику інформації, що може впливати на рішення користувачів, тобто визначати управлінські та інвестиційні рішення. Релевантність передбачає, що інформація повинна мати пряме відношення або вигідне застосування в діях, для яких вона призначалася, щоб забезпечити одержання бажаного результату, тобто вона має бути доречною [1, с. 90].

На прийнятті управлінських рішень впливають в тому числі галузеві особливості діяльності підприємств. Так, основним видом діяльності енергопостачальної компанії є розподіл електричної енергії на території відповідної області в межах розташування системи розподілу відповідно до ліцензії, виданої Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.